

19.10.2021

Vantaan, Helsingin ja Keravan kaupungit
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
Hankintayksiköt

KANNANOTTO

Tulkkauspalvelut kilpailutettava uudelleen vastaamaan hankintalain henkeä: ehdoissa painotettava laatua – oikeusturva ei saa vaarantua

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry. esittää kannanoton koskien Vantaan, Helsingin, Keravan kaupunkien sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin tulkkauspalveluiden hankintaa (Ilmoitus: 2021-082903 / TED-numero: 2021/S 193-502776). Tarjouspyynnössä Vantaan kaupunki pyytää tarjousta tulkkauspalveluista ja niihin liittyvistä asiantuntijapalveluista. Hankinta tehdään yhteishankintana Vantaan, Helsingin ja Keravan kaupunkien sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kanssa.

Hankinnan kohteena olevien palveluiden (2021-082903) arvo on suuri, yhteensä noin 36 miljoonaa euroa, minkä vuoksi on todettava, että hankinta koskee suurta joukkoa tulkkeja ja siten myös tulkkauspalveluiden tarjoajia. Näistä tulkeista suuri osa on Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton jäseniä. Liittomme edustaa noin 1 800 ammattikäntäjää ja -tulkkia, joista monella on laaja alan koulutus. Useat tulkkijäsenemme ovat korkeakoulutettuja tai heillä on jokin tulkkausalalan tutkinto. Liitollamme ei ole yritysjäsenyyksiä, mutta moni jäsenemme tekee tulkkaustoimeksiantoja tai työskentelee laadukkaita tulkkauksia välittävien käännös- ja tulkkaustoimistojen palveluksessa. Koska hankintanne koskee laajasti tulkkausalaa, haluammekin kiinnittää huomionne siinä muutamaasi seikkoihin. Samalla pyydämme järjestämään kilpailutuksen uudelleen vastaamaan hankintalain henkeä.

Hankintalain hengen mukaisuus varmistettava kilpailutuksessa

Hankintalaissa (Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista, 1397/2016) sanotaan, että sen ”tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota (...) julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa”. Laissa sanotaan myös, että ”hankintoja on voitava toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja sosiaaliset ja ympäristönäkökohdat huomioon ottaen”. Laki toteaa myös, että ”hankinnat on pyrittävä järjestämään siten, että pienet ja keskisuuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin”.

Tällä hetkellä tarjouskilpailuun osallistuvilta tahoilta edellytetään 4,5 miljoonan euron arvosta tulkkauspalvelutoimeksiantoja kolmen vuoden ajalta. Tämä tarkoittaa noin 1,5 miljoonaa euroa vuodessa. Koska yhtenä kilpailutuksen perusteena on suuri liikevaihto, ja koska vain harva suomalainen tulkkausalalan yritys ylittää siihen, tämä aiheuttaa sen, että monet alalla toimivat pk-yritykset eivät pysty osallistumaan hankintakilpailuun. Tällä suljetaan alan yrityksiä keinotekoisesti pois palveluntarjoajien joukosta. Suuri liikevaihto ei välttämättä kerro laadusta. Tällä hetkellä vaikuttaakin siltä, että tarjouspyyntönne on suunnattu vain parille suurelle markkina-toimijalle, koska tarjouksessa kilpaillaan vain hinnalla. Tämä ei ole hankintalain hengen mukaista. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto suosittelee, että muutaman pienemmän toimijan yhteenliittymän osallistuminen kilpailuun mahdollistettaisiin, mikäli he yhdessä pystyisivät tarjoamaan toivottuja tulkkauspalveluita. Yksi

vaihtoehto olisi pilkkoa hankinta pienempiin osiin niin, että lain tavoitteen saavuttamiseksi hankinta toteutetaan tarkoituksenmukaisin kokonaisuuksin.

Hankintalain hengen mukaisesti olisikin hyvin tärkeää, että myös pk-yritykset, laadukkaita käännös- ja tulkkaukspalveluja toimittavat, ammattikäytäjäiden ja -tulkkien palveluita käyttävät ja ammattitaitoiset käännös- ja tulkkitoimistot voisivat osallistua kilpailutukseen.

Lähtökohdaksi laatu hinnan sijaan

On hienoa, että tarjouskilpailuun osallistuvilta edellytetään laajaa kokemusta vastaavista palveluista. Kokemus onkin yksi laadun tae. Tarjouspyynnössä kuitenkin ilmoitetaan, että hankintasopimuksen solmimisperusteena (II.2.5) on vain hinta. Nämä asiat ovat ristiriidassa keskenään. Pelkkä hinnalla kilpailu sulkee pois koko joukon laadukkaita tulkkaukspalveluita tarjoavia yrityksiä ja sen myötä ammattitulkkeja, mikä puolestaan voi johtaa siihen, että tulkkauksen laatu kärsii ja tulkattavien oikeusturva kärsii sekä viranomaistyön laatu vaarantuu.

Tulkkaukspalveluiden tarve julkisissa ja yksityisissä palveluissa on suurta ja tulkkauksen merkitys tärkeä: tulkkauksen on osa tulkkauksen tilaavan organisaation palvelujen toteuttamista, ei vain ylimääräinen kulu. Organisaatioiden tulee kiinnittää huomiota tulkkaukspalveluiden laatuun erityisesti palveluiden hankinnassa mutta myös tulkkaukspalveluiden tilaamisessa ja käyttämisessä. Mikäli tulkkauksen ei toimi, myöskään organisaation palvelut eivät saavuta tavoitettaan. Laadukas tulkkauksen säästää siis taloudellisia resursseja sekä parantaa kaikkien osapuolten oikeusturvaa ja edistää hyvää hallintoa. Tulkkauksen laadun varmistaminen toteuttaa myös Julkisen hallinnon uudistamisen strategiaa, joka painottaa palvelujen järjestämistä ihmislähtöisesti ja monimuotoisesti. Tulkkaukspalveluiden kilpailutuksessa tulee kiinnittää huomiota sekä tulkkiensa osaamiseen että palveluntarjoajan toimintaan. Tilaaajan tulisi varmistaa, että palveluntarjoajan tarjoamat tulkit ovat alan koulutuksen saaneita ammattitulkkeja silloin kun sellaisia on saatavissa. Jos kieliparissa ei ole koulutuksen saaneita tulkkeja, tulkin ammattitaito tulee varmistaa muulla tavalla. Tämä takaa laadukkaan tulkkauksen. Näin varmistetaan myös, että tulkki tuntee alan ammattietiikan ja hänellä on tarvittava ammatti- ja kieliosaaminen.

On erittäin tärkeää, että tulkkauksen lisäksi kilpailutetaan koko tulkkaukspalveluprosessia sekä kiinnitetään huomiota koko ketjun laatuun. Tämä on vastuullista yritystoimintaa. **Suosittelimme, että kilpailutuksen ainoaksi kriteeriksi ei aseteta hintaa.** Pelkällä hinnalla kilpailtaessa on vaarana se, että tulkkaukstoimeksiantoja välittävät tulkkivälitystoimistot tarjoavat tulkeille niin alhaisia hintoja, että ammattitulkit eivät tule toimeen näillä palkkioilla. Tämä tuskin on vastuullisen hankintayksikön tarkoitus. Tämä tarkoittaisi myös sitä, että toimeksiannot annettaisiin joillekin muille kuin ammattilaisille, koska ammattilaiset eivät välttämättä ota tarjotuilla hinnoilla toimeksiantoja vastaan. Mikäli vain ja ainoastaan hinnalla kilpailevat suuret toimijat voivat osallistua hankintakilpailuun, se jättää ulkopuolelle monet pätevät ammattilaiset. Tämä saattaa johtaa ennakoitua suurempiin ongelmiin.

Asiantuntijatyöstä on maksettava tekijöille kohtuullinen korvaus, eikä alan palkkiotasoa tule polkea matalapalkka-alojen tasolle, sillä tulkkauksessa on kyse asiantuntijapalvelusta. **Tulkkaukshinnat saattaisivat pelkällä hinnalla kilpailtaessa pudota niin alas, että se vahingoittaisi merkittävästi koko alaa.** Tällaisenaan on vaara, että kilpailutus saattaa johtaa huonoon tulokseen kaikkien osapuolten – sekä tulkkauksen alan, asiakkaiden, joille tulkkauksen järjestetään, että tilaajankin kannalta – ja aiheuttaa suuria ongelmia, jos hankinta menee pieleen. Jos tulkkauksen epäonnistuu, se tulee usein kalliimmaksi kuin on suunniteltu – lehdistöstäkin olemme valitettavasti saaneet viime aikoina lukea epäonnistuneista tulkkauksista. Kokonaistaloudellisuutta ei mitata pelkällä hinnalla. Puutteellinen tulkkauksen puolestaan voi oikeusturvan lisäksi vaarantaa ihmisten perusoikeuksia ja pahimmassa tapauksessa olla jopa perustuslain vastainen.

Tulkkien saamat palkkiot eivät usein vastaa työtehtävien vaativuutta

Tulkkaus on asiantuntija-ala ja kognitiivisesti(kin) erittäin vaativaa työtä, eikä asiantuntijapalveluita voida kilpailuttaa pelkällä hinnalla. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton tavoitteena on, että tulkkiryttäjä, jotka toimivat usein itsenäisinä ammatinharjoittajina, toimeentulo olisi turvattu. Ammattitulkki on asetettava palvelulleen hinta, joka vastaa työn vaativuutta. Tätä varten tulkkiryttäjä tarvitsee esimerkiksi sopivat työvälineet, työtilat ja tietoturvaratkaisut, hänen on huolehdittava täydennyskouluttautumisestaan, ostettava ostopalveluina yritykselleen tilitoimistopalvelut, maksettava asiaankuuluvat palkan sivukulut ja eläkemaksut yms. Toimivan tulkkauksen tavoitteena on taata asiakkaalle korkeatasoinen tulkkauksen palvelu ja se voidaan taata vain, jos puitteet ovat kunnossa. Kilpailuttamisen tarkoituksena olisi edistää käännöspalveluiden tuottamista ja luoda työtä Suomessa toimiville tulkkiryttäjäille. On erittäin tärkeää tarkastella kilpailuttamisen vaikutuksia kokonaistaloudellisuuteen. Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton teettämien tutkimusten mukaan tulkkialan markkinahintaiset palkkiot ja palkat eivät vastaa työtehtävien vaativuutta. Alan sopimusehdot ovat viime vuosina heikentyneet entisestään. Tämä ei ole pidemmän päälle kestävä ratkaisu. Yksi ratkaisu olisi kilpailuttaa tulkkauksen palvelut uudelleen ja painottaa laatutekijöitä hinnan sijaan.

Laatu, yhdenvertaisuus ja oikeusturva varmistettava koko sopimuskauden aikana

Laatutekijät ovat vaikeasti määriteltävä asia, ja laadun voi määritellä monella tavalla, mutta Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry. neuvoo kilpailuttavia tahoja mielellään laatuasioissa. Esimerkinomaisesti voidaan todeta, että alan kilpailutuksissa 80–90 % kilpailutuksen vertailuperusteista koskee laatua ja tulkin osaamista, ja vain 10–20 % hintaa. Peräänkuuluttamekin hankinnan järjestävältä taholta pohdintaa siitä, miten laadun jatkuvuus varmistetaan ja miten sen toteutumista seurataan. Laadun kannalta olisi tärkeää muistaa, että hankintayksiköllä on myös moraalinen vastuu tulkkauksen laadusta. Laadun seuranta ei voida sysätä pelkästään hankinnan voittavan palveluntarjoajan harteille, vaan myös kilpailuttavan tahon eli hankintayksikön tulisi ottaa siihen kantaa. Tarjoajalta tulisi edellyttää, että laatu varmistetaan mm. käyttämällä alan koulutuksen saaneita tulkkiryttäjiä, tulkkien käyttöä edellytetään sopimuskauden aikana ja tulkkien todistukset myös toimitetaan nähtäväksi hankintayksikölle. Ellei koulutusvaatimusta aseteta, ei voida puhua asiantuntijapalvelusta.

Tulkkauksen palvelun hankkijan, tilaajan ja käyttäjän tulisi yhteistyönä huolehtia tulkkauksen laadusta. Laadukas tulkkauksen palvelu parantaa kaikkien osapuolten oikeusturvaa ja yhdenvertaisuutta. Oikein välitynyt tieto edistää viranomaisen tai muun ammattilaisen kykyä tehdä perusteltuja päätöksiä ja toimenpiteitä, ja säästää turhilta uusintakäsittelyiltä myöhemmin. Laadukas tulkkauksen palvelu säästää myös taloudellisia resursseja.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) teetti vuonna 2020 selvityksen asioimistulkkauksen nykytilasta. Selvityksen mukaan kilpailutus on keskeinen, jopa kaikkein tärkein asioimistulkkauksen kenttää ohjaava, muokkaava ja haastava tekijä. TEM:in selvityksen mukaan vaikeaa tulkkauksen palveluiden hankinnassa on myös laadun määrittely sekä siitä aiheutuva hinnan ja laadun suhteen määrittely tarjouskilpailuissa. Hinnan osuus arviointikriteerinä viime vuosina toteutuneissa kilpailutuksissa vaihteli 80–90 % välillä. Laatu-kriteerien määrittäminen kilpailutuksessa vaikuttaa olevan haasteellista ja edellyttää asioimistulkkauksen palveluiden kilpailuttajalta sekä erityistä hankintaosaamista että asioimistulkkauksen alan tuntemusta. **Hankintayksiköllä on pääasiassa kaksi keinoa laadun huomioimiseen: joko käyttää tiettyjä laatuvaatimuksia hankintakilpailun osallistumisen vähimmäisedellytyksenä tai pisteyttää laatu-kriteerit.**

Laatua painottamalla ja asiantuntijatyöstä reilun korvauksen turvaamalla varmistetaan muun muassa asiakkaan oikeusturva, viranomaistyön laatu sekä huolellisuusvelvoitteen täyttyminen.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto –
Finlands översättar- och tolkförbund ry

Pyydän, että otatte kannanottomme huomioon ja kiinnitätte huomiota laatuasioihin tulkkauspalveluiden kilpailutuksessa, sekä kilpailutatte tulkkauspalvelut uudelleen vastaamaan hankintalain henkeä.

Helsingissä 19.10.2021

Yhteistyöterveisin

Jenni Kaven
va. toiminnanjohtaja
Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry (SKTL)
Hietaniemenkatu 2 (4. krs.)
00100 Helsinki
FINLAND
jenni.kaven@sktl.fi
+358 44 3445 205
www.sktl.fi